

Sten Bønsing, Thomas Elholm, Søren Sandfeld Jakobsen
& Lene Wachter Lentz (red.):

I forskningens og formidlingens tjeneste

– *festskrift til professor Lars Bo Langsted*

Ex Tuto, København 2018 (431 sider) ISBN 078-87-420-0010-6

Professor Lars Bo Langsted ble i 2018 hedret med et festskrift til sin 65-årsdag. Jubilanten har vært aktiv på mange felter, og de 25 artiklene spenner over et bredt område. På forlagets hjemmeside www.extuto.com presenteres bokens innhold slik:

«Emnerne spænder vidt fra strafferetlige emner om forbrydelser, der ikke eksisterer, databedrageri og borgmestres strafansvar over erstatningsretlige emner om kapitalselskabers erstatningsansvar til emner om persondatarettens sanktionering og fremtidens forkyndelser. En af artiklerne trækker retshistoriske tråde tilbage til den danske straffesag i 1926 om Biskop Basts velgørenhedssvig.

Bidragene er primært danske, men der er også afstikkere til islandsk, norsk og svensk ret samt EU-ret.»

Innenfor rammen av en bokanmeldelse er det ikke mulig å yte rettferdighet til alle bidragene. Jeg har derfor måttet gjøre et utvalg – ikke til forkleinelse for dem som er utelatt. For en fullstendig oversikt over forfatterne og deres artikler viser jeg til forlagets hjemmeside.

Mens festskriftet i mange artikler behandler nye spørsmål som datakriminalitet og internasjonalt samarbeid, øser *Peter Garde* av sin historiske kunnskap i artikkelen «Biskop Bast – en sag om velgørenhedssvig». Artikkelen gir et rikt bilde av samfunnsforholdene for et hundreår siden, og reiser samtidig spørsmål som kan være aktuelle også i dag.

Ragnheiður Bragadóttir redegjør for «Voldtægtsbegrebet i islandsk ret – før og nu». Den historiske fremstillingen leder fram til en diskusjon om hvorvidt man kan oppnå færre voldtekter ved å knytte straffbarheten til manglende samtykke. Forfatteren redegjør grundig for hensynene for og mot en endring. Dette spørsmålet er på dagsordenen i flere land, og artikkelen er nyttig for å kaste lys over denne diskusjonen.

Inger Marie Sunde har det eneste norske bidraget i festskriftet med artikkelen «Har vi behov for straffebud mot datakriminalitet?».¹ Sunde fremhever at straffebudene mot datakriminalitet gjenspeiler teknologien på 1990-tallet, og at en del av dem avviker fra den vanlige syntetiske lovgivningsteknikken som vanligvis foretrekkes i strafferetten. Sundes tese er at det under dagens forhold er mindre treffende å ha egne straffebud mot datakriminalitet. I sin gjennomgang av utfordringene for personvernet peker hun på at «retten til å bli glemte» var aktuelt også tidligere. (Se EU-domstolens dom i sak C-131/12 Google Spania mot Costeja Gonzalez, dom 13. mai 2014. Se for norsk rett Høyesteretts dom i Rt. 1952 s. 1217, der en mann domfelt i 1926 for drap på to politimenn fikk medhold i at det ikke var adgang til å offentliggjøre en dokumentarisk film om saken.) Sunde tar til orde for at straffeloven bør revideres for å skape mer ensartede regler – noe som vil være en fordel både for politiets etterforskning og borgernes rettssikkerhet.

Trine Baumbach redegjør for «Hacker-bestemmelsen, Se og Hør-sagen og nye tendenser». Se og Hør-saken dreide seg om en systemoperatør som skaffet bladet tilgang til kjendisers kredittkortopplysninger. Hun peker på at dersom borgerne mister tilliten til at opplysninger om betalingsforhold blir behandlet trygt, kan det få alvorlige konsekvenser for driften av de moderne samfunn. Lovgivningen og rettshåndhevelsen må tilpasses dette behovet.

Lene Wachter Lentz redegjør i artikkelen «Røveri af bil – forbrydelsen der ikke findes» for de danske regler om røveri (ran) av bil. Lentz påpeker at det å true til seg en bil etter dansk rett, formodes å være til uberettiget bruk, noe som ikke er tilstrekkelig til å straffe for røveri etter dansk straffelov § 288. Det medfører at et «hjemmerøveri» av bilnøkler ikke vil bli bedømt som røveri hvis gjerningspersonen bare tar med seg offerets bilnøkler og deretter tar bilen. Hun fremhever blant annet at den gjeldende rettsstilstand får konsekvenser for straffutmålingen og for hvilke tvangsinngrep politiet kan bruke i etterforskningen. Hun peker videre på at det straffverdige i en slik situasjon ikke først og fremst ligger i gjerningspersonens tilegnelsesforsett, men i den krenkelsen offeret blir utsatt for. Forfatteren foreslår deretter en endring i reglene om ulovlig tvang av særlig grov karakter for å bringe strafferammen i samsvar med straffebestemmelsen for røveri.

1. Artikkelen er også – med forfatterens, redaksjonens og forlagets tillatelse – nylig publisert også i Tidsskrift for strafferett 2019 nr. 2, s. 168–185. For ordens skyld nevner jeg at professor Sunde og jeg er kolleger ved Politihøgskolens forskningsavdeling.

Etter min oppfatning har Lentz gode poenger i sin kritikk av den gjeldende danske rettsstilstand. Jeg tilføyer at vi i norsk rett ikke har det samme problemet. Riktig nok skiller vi mellom tyveri og brukstyveri av motorvogn (se den norske straffeloven § 321 og § 342). Derimot er det ran (røveri) å true eller bruke vold for å skaffe seg midlertidig tilgang til en bil, jf. Høyesteretts kjennelse av 12. mars 1971 (Rt. 1971 s. 277) og Magnus Matningsdal, Straffeloven. De straffbare handlingene, Oslo 2017 s. 849.

Per Ole Tråskman tar opp nyere utviklingstrekk i artikkelen «Brott på och med internet – straffrättslig rättstillämpning avseende brott på internet». Som han peker på, kan internett ses på både som en velsignelse og som en forbannelse. Han gjennomgår flere strafferettslige og straffeprosessuelle spørsmål før han oppsummerer drøftelsen. Forfatteren stiller seg tvilende til om løsningen uten videre er strengere straffer, men peker på behovet for en internasjonal regulering av den strafferettslige jurisdiksjonen.

Menneskerettighets spørsmål gjennomsyrrer strafferetten og straffeprosessen, og er dermed behandlet i en rekke av artiklene i festskriftet. Mer overordnede spørsmål drøftes i flere artikler. *Jesper Lindholm* tar opp flere spørsmål i «Menneskerettigheder – et spørgsmål om tro?». Han gir en historisk gjennomgang av tilblivelsen av menneskerettighetenes tilblivelse, med et sideblikk til forsoningsprosesser i stedet for egentlige rettsoppgjør etter regimeskifter – med Sør-Afrika som det tydeligste eksempelet. Som forfatteren fremhever, er menneskerettighetene et rettslig system, etablert av mennesker. Å anvende menneskerettighetene, er altså ikke et spørsmål om tro.

Jørn Vestergaard drøfter «Udlevering til umenneskelig eller nedverdiggende behandling», basert på to avgjørelser av Danmarks Højesteret om utlevering av ettersøkte, rumenske statsborgere. Bakgrunnen var forståelsen av Den europeiske arrestordre (EAW). I begge saker kom Højesteret til at soningsforholdene i Romania i de konkrete sakene var så dårlige at det ville være i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 3 å utlevere de ettersøkte. Forfatteren peker på at forankringen av «princippet om gensidig tillid er [...] utdtryk for en politisk betonet besværgelse, som kun til dels afspejler en praktisk realitet» (s. 421). Forfatteren tar til orde for at det i grensetilfelle kan være en annen terskel for å sende en utlending til hans eller hennes hjemland enn for å sende en borger av ens eget land til vanskelige soningsforhold i et annet land.

Bekjempelse av pirateri reiser mange komplekse spørsmål om havrett, menneskerettigheter og straffeprosess. *Birgit Feldtmann* drøfter flere aktuelle saker i artikkelen «Pirateribekæmpelse i komplekse juridiske farvande». Hun konkluderer

med at det gjenstår å løse flere vanskelige spørsmål i grenselandet mellom effektivitet og rettssikkerhet.

Henning Fuglsang Sørensen behandler temaet «Hvordan lese en dom – og hvordan skrive den!» Sørensen viser hvordan det er nyttig for den som skal lese en dom, å vite hvilke rammer dommeren har arbeidet innenfor under skrivingen. Sørensen, som blant annet har erfaring som tilkalt dommer i landsretten (anke-domstolen), gir nyttig innsikt om hva man kan forvente å finne behandlet i en landsrettsdom. Som for alle tekster gjelder det at man får best utbytte av dem når man kjenner sjangerkravene, og artikkelen gir god innsikt også for lesere som ikke kjenner det danske rettssystemet. For en nordisk rettsforsker som vil forstå og kommentere landsrettsdommer, vil artikkelen være meget nyttig.

I vår tid reiser både folk og røvere mer enn før. Det stiller økte krav til internasjonalt samarbeid mellom de rettshåndhevende myndigheter. Et ledd i dette samarbeidet er etableringen av Eurojust. EU-landene er medlemmer, mens blant annet Norge har en egen tilslutningsavtale. *Jesper Hjortenberg* redegjør for praktiske og rettslige spørsmål om Eurojust-samarbeidet, og artikkelen bør leses av alle som kan komme i befatning med straffesaker som strekker seg over landegrensene.

Som i mange festskrifter, er utbudet variert. Hver artikkel hadde fortjent langt grundigere omtale enn den jeg har kunnet gi innenfor rammen av en bokanmeldelse. Også de artiklene som ikke er behandlet her, reiser viktige spørsmål. Mange av artiklene nevner jubilentens betydning for deres egen tenkning. Boken er dermed et vitnesbyrd om at en dyktig rettsforsker som Lars Bo Langsted kan inspirere dyktige mennesker. Som et samlet verk byr festskriftet på en imponerende bredde og dybde. Boken er dermed også en viktig kilde til strafferettslig kunnskap om viktige spørsmål. Mange av spørsmålene er ikke endelig løst, og boken er således en god inngang til viktige diskusjoner.

Morten Holmboe

Professor, Politihøgskolens forskningsavdeling, Norge